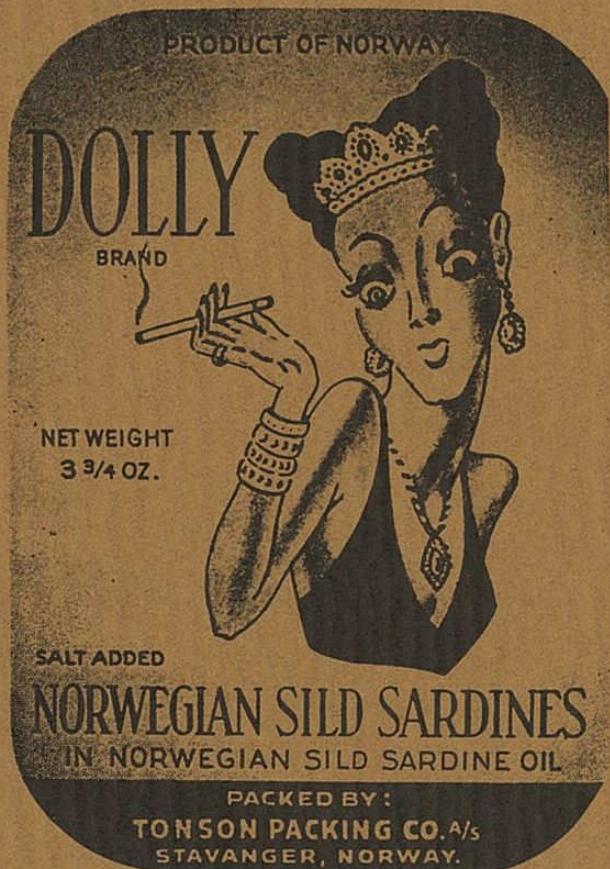

NORSKE KONSERVES

ÅRGANG 8
1997 ■ NR. 1

NORSKE KONSERVES

MEDLEMSBLAD FOR NKF-N
UTKOMMER TO GANGER I ÅRET ELLER ETTER BEHOV
OPPLAG 220

ADRESSE:

NORSKE KONSERVES
KARI GREVE
NASJONALGALLERIET
POSTBOKS 8157 DEP
0033 OSLO

REDAKTØR:

KARI GREVE

MEDARBEIDERE:

JOHANNES RØD
FRANÇOISE HANSEN-BAUER

INNHOLD:

Redaktøren har ordet	s. 1
Lederen har ordet	s. 2
Torbjørn Berntsens tale til NKF-kongressen 1997	s. 3
Forskerkurs for museumsansatte	s. 6
Riksantikvarens Knoll og Tott	s. 7
Papperskonferens i London	s. 10
Norsk Museumsforbunds Konserveringsutvalg - årsmelding	s. 11
"Interface between science and conservation". En kongressrapport	s. 14
Den første konservator i Det Norske Vitenskapsakademi	s. 17
SESAM - rapport fra en studiereise	s. 18
Konservatorutdannelsen i startgropen	s. 20
Cenninos brødre	s. 22
Den siste øgle	s. 25
NKF-kongressen 1997	s. 27
ECCOs første kongress	s. 30
Språkforskning og etnografi fra Hindu-Kush	s. 35
Bits & Chips	s. 39

Iddis nr. 1 1997: "Dolly", fra 1920-årene. Tonson Packing Co. AS, Stavanger.

REDAKTØREN HAR ORDET

Norske Konserves nr. 1 1997 kommer nærmest utilstelig sent, og redaktøren beklager forsinkelsen. Den skyldes KUN redaktøren selv, og ikke den flittige og arbeidssomme redaksjonen, som har gjort sitt beste for å piske undertegnede videre med arbeidet. Heldigvis har sommeren 1997 vært så fabelaktig at neppe noen har sittet foran peisen og savnet et Konserves til å fyre opp med.

Atelierpresentasjonen vår har denne gangen fått midtsideplass, og viser et helt uferdig atelier: Nemlig de nye lokalene for konservatorutdannelsen. Norske Konserves'utsendte medarbeidere fikk et blikk bak kulissene....

NKF-kongressen i mars er allerede svært lenge siden, men ikke desto mindre eller kanskje nettopp derfor - bringer vi statsråd Torbjørn Berntsens tale *in extenso*, slik at vi i ro og mak kan lese hva han egentlig sa. Visse deler av talen er forsåvidt så ulne innholdsmessig at de gjør seg bedre hvis de *leses høyt*, med bestemt og kraftig røst.

Som vanlig takker vi alle som har bidratt til denne utgaven av Konserves. Mange av våre kolleger skriver referater eller reiserapporter til arbeidsstedet etter en kongress eller et kurs. Husk på Norske Konserves når du skriver, og send oss en kopi !

Selv om vi er sent ute med nr. 1, har vi tatt mål av oss til å få ut nr. 2 som vanlig, nærmere bestemt i midten av desember. Derfor: Skynd dere å sende inn bidrag, slik at nr. 2 blir akkurat så smekkfullt av interessant stoff som Norske Konserves alltid skal være !

Med høstlig hilsen

Kari Greve

LEDEREN HAR ORDET

Alt etterarbeid med NKF's 14.kongress er nå endelig avsluttet. Styret i NKF-N hadde som målsetning at regnskapet skulle gå i balanse inkludert den inntekt salg av pre-print utgjør. Med støtte fra NMU på kr. 10.000.- har vi oppfylt dette.

Styrets arbeid i høst vil for en stor del konsentreres rundt utarbeidelsen av NKF-Ns nye medlemsperm. Intensjonen er at medlemmene får en spesiell designet perm som inneholder medlemslister, lover, informasjon fra de andre seksjonene i NKF, fra museer og andre institusjoner, forordninger fra organisasjoner som E.C.C.O., IIC etc. I det hele tatt alt som kan knyttes til NKF-N samlet i en perm.

Styret planlegger å arrangere to møter i høst. Et i oktober med fokus på den nye utdannelsen ved UIO og på de ulike lønnsforhold for konservatorer. Et i desember (julemøtet) hvor programmet ennå ikke er klart.

NKF-N har i løpet av det siste år mottatt en rekke henvendelser fra medlemmer angående lønnsforhold. Og vi har slått det klart fast: Konservator forbundet er ingen fagorganisasjon som steller med lønnspørsmål, men som lønnsmottagere er vi selvsagt opptatt av dette. Den siste tid har det oppstått en situasjon som synes å være ny: En stor ulikhet i lønnstrinn mellom samme kategori stillinger innenfor ulike institusjoner som forvalter konserveringstjenester. For å klargjøre denne situasjonen vil NKF-N fokusere på lønnsforhold blant konservatorer på høstmøtet i oktober. Lønnspørsmålet vil også knyttes opp mot den nye utdanningen og den formaliserte to-deling i kompetansenivåer.

Alle medlemmer har i løpet av den siste tiden fått tilsendt to ark som vi innstendig må be dere fylle ut og sende til den adressen som er oppgitt. Jeg vet hvor lett slike ting kan legges til side og glemmes. Dette er en påminnelse.

Med hilsen fra

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Janneke Leid".

ÅPNING AV NORDISK KONSERVATORFORBUNDS 14. KONGRESS

Soria Moria, 20 mars 1997
ved miljøvernminister Torbjørn Berntsen

Forankring fryder ! Dette er motto for det Kulturminneåret vi nå er midt inne i - og det ligger en viktig symboleffekt i dette.

I vår tid - da alt forandrer seg raskere enn noensinne - blir behovet for en forankring i forandringen stadig viktigere for oss. Vi har alle en forankring i kulturtradisjoner og i de ideene vi har bygd opp samfunnet på. Denne forankringen bærer vi med oss inn i et nyt århundre som vil bli preget av enda større forandringer og utfordringer enn det vi går ut av.

I Kulturminneåret vil vi sette søkelyset på verdier som er og blir viktige for oss - uavhengig av tid og sted. Kultur er en kilde til innsikt, utvikling og velferd for mennesker. Kulturminner, kunst og kultur er en kraft til forandring og ny innsikt både for enkeltmennesker og samfunnet som helhet. Sammen skal vi ta et krafttak for å sikre denne delen av arvesølvet vårt, og all den grunnleggende kunnskapen som er nedfelt i dette.

I Kulturminneåret vil vi fokusere på kystkulturen, tekniske og industrielle kulturminner som folk ser på som sine egne ute i lokalsamfunnene. På denne måten markerer vi at kulturarven i høyeste grad er knyttet til vanlige menneskers hverdag slik den har utspilt seg opp gjennom historien. Vi vil legge vekt på bredde og mangfold.

Dere er selvsagt viktige samarbeidspartnere i dette arbeidet. Materielle levninger - både de natur- og kulturhistoriske - endres og brytes ned over tid. Det er tidas gang. Kjernen i bevaringsarbeidet er å prøve å forsinke disse nedbrytende prosessene. Gjenstanden, objektet eller bygningen må med andre ord sikres gjennom kontroll av omgivelsene og - hvis det er nødvendig - gjennom direkte inngrep i strukturen slik at vi kan opprettholde form, utseende, kvalitet og funksjon.

Det er ingen tvil om at behovene for bevaring og konservering er store. Innen kulturminnevernet, museumssektoren og arkivverket er det avdekket store restanser både i Norge og i andre land. I 1990 satte Nederland i gang med tiltak for å få bedre kontroll med museumssamlingene - kjent som Deltaplanen. Sverige fulgte opp med tilsvarende tiltak for to år siden. Flere millioner kroner er øremerket til tiltak innenfor det de kaller SESAM.

Her i landet har vi kirker, verneverdige bygninger og interiører, tekniske og industrielle kulturminner, fartøyer, bergkunst, museumsgjenstander, arkiv- og fotosamlinger som må sikres gjennom tilgang på arbeidskraft og nødvendig kompetanse. I en museumsutredning - *Mangfold, minne, møtestad* - er det tatt med en undersøkelse utført av Norsk Museumsutveksling (sic! Red.anm.) De har

sett nærmere på Trøndelagsfylkenes behov for tilfredsstillende registrering og bevaring. Tallene er blitt generalisert for hele landet.

Disse viser hvilke utfordringer vi står overfor. 23 prosent av gjenstandene er ikke tilfredsstillende registrert. 83 prosent omfattes ikke av noen form for konserveringstilbud, mens 35 prosent av gjenstandene påvirkes og brytes ned av lys. Hele 70 prosent oppbevares i lokaler uten tilfredsstillende klimaforhold. Andre problemer er knyttet til for eksempel mugg- og soppangrep og mangel på brannvarslingssystemer. Samlet har nærmere halvparten av gjenstandene - hele 43 prosent - uakseptable oppbevaringsforhold. 15 prosent utsettes for rask nedbrytning og 6 prosent oppbevares under direkte katastrofale forhold.

Denne Trøndelagsundersøkelsen forteller oss at en norsk redningsaksjon som omfatter alle museumssamlingene vil koste over 2 milliarder kroner. Den vil kreve mange årsverk. Med utgangspunkt i blant annet denne undersøkelsen foreslår den norske museumsutredningen en tiltaksplan for bedre bevaring av museumsgjenstandene. Forslaget har fått navnet REVITA-planen, og den er kostnadsberegnet til 380 millioner kroner over en fem-års periode. Som et ledd i det videre arbeidet reiser en norsk delegasjon i mai for å se nærmere på gjennomføringen og erfaringene fra det svenske SESAM-prosjektet.

Dersom vi skal klare å møte de utfordringene vi står overfor, må vi ha tilgang på kompetente fagfolk. I år setter vi i gang med utdanning av konservatorer ved Universitetet i Oslo, i første omgang innen kunst- og kulturhistorisk konservering. Etter at den gamle elevordningen i praksis har opphört er det gledelig at vi nå endelig kan komme etter de andre nordiske landene med gjennomføringen av en permanent grunnutdanning. Vi har per idag 80 konservatorer i arbeid som har tilfredsstillende utdanning og nivå, mens Trøndelagsundersøkelsen opererer med et behov på omlag 500 konservatorer for å kunne gjennomføre nødvendige oppgaver innen kulturminnevern, arkiv- og museumssektoren.

Siden 1985 har Norge kjøpt tilsammen 23 plasser ved Konservatorskolen i København. Dette har bidratt til en betydelig styrking av det norske miljøet, og vi ser det som ønskelig at vi får fortsette å bruke denne ordningen ved linjer som foreløpig ikke er dekket av den norske utdanningen. Nå som selve grunnutdanningen er på plass i alle de nordiske landene, er det en interessant tanke å utvikle et nærmere samarbeid om utdanning på et høyere nivå og utvikling av spisskompetanse.

Et nettverk innen utdanning og videreutdanning kan på en konstruktiv måte utfylle de ressursene hvert enkelt land disponerer. Dere i Nordisk Konservatorforbund har vist vei på dette området gjennom slike kongresser som dette, faglige seminarer og konferanser og gjennom å arrangere videreutdannelseskurs med støtte fra Nordisk Ministerråd. Med den erfaringen dere har, kan det være aktuelt å vurdere i hvilken grad nettopp Nordisk Konservatorforbund kan spille en initierende og koordinerende rolle i et eventuelt utdanningssamarbeid.

Nordiske konservatorer er også aktive på den internasjonale arenaen, blant annet

giennom International Council of Museums (ICOM). Den nordiske innsatsen etter flommen i Firenze i 1966 er et godt eksempel på vilje og evne til å engasjere seg ut over våre egne landegrenser. Kulturminner er dessverre også strategiske mål ved krigføring og konflikter. Jeg er derfor glad for at forbundet i fjor tok initiativet til å samordne hjelpe tiltak overfor Bosnia der så alt for mange kulturminner med stor symbolverdi er skutt sørder og sammen. Også i åra som kommer bør Forbundet være en fruktbar plattform (sic. Red. anm.) for ulike nordiske initiativ. Kulturdepartementet her i landet og Norsk Museumsutvikling har gitt en bevilgning for å bygge ut den kontakten som er etablert i Bosnia med sikte på å få trukket flere museer og andre institusjoner med i arbeidet.

Tilgangen på personale er et nøkkelpunkt i vårt videre konserveringsarbeid. Samtidig er det viktig å ha et realistisk forhold til omfang og løsninger. Vi kan ikke ta vare på alt, og av det vi velger å bevare må vi være åpne for prioriteringer og inndeling i nivåer.

Konservatorens oppgaver er utfordrende og svært sammensatte. Spennvidden er enorm - fra det å ta vare på et fragment i en arkeologisk tekstil til å utvikle en bevaringsstrategi for en utbrukt oljeplattform. På mange måter må dere være tusenkunstnere. Dere har en oppgave i å sette gjenstanden og objektet i sentrum, og et viktig ansvar i arbeidet med å skape dialog og argumentere for prioritering og bevaring.

Den tradisjonelle konserveringen av enkeltgjenstender må suppleres med en sterkere forståelse for forebyggende arbeid. Kunnskapen om dette har selvsagt alltid vært der, men vi må vel erkjenne at den i for liten grad er satt i system. I Norge vil spørsmål som for eksempel kost-nytte-vurderinger, strategier for forvaltning, drifts- og vedlikeholdsplaner, bruk av sentrale magasiner og konserveringsverksteder og opplegg for kurs, rådgiving og informasjon få en mer sentral plass på dagsorden fremover. Utfordringen må samtidig være at konserveringsmiljøene i enda sterkere grad kommer ut og fram og legger premissene for diskusjonene på disse feltene, ikke på bekostning av gjenstander og forskning, men som et supplement til dette.

Som miljøvernminister mener jeg at vern om kulturarven er en viktig del av vår livskvalitet og kulturen er en integrert del av vår hverdag. Den gir også kunnskap om forholdet mellom mennesker og natur, og representerer store bruksverdier. For meg er det viktig at vern om kulturarven tillegges større vekt ved bruk av arealer og utbyggingstiltak. I dette arbeidet samarbeider jeg også med mine kolleger i Regjeringen, blant andre kulturministeren.

Dere har selvsagt også en viktig oppgave i den samlede innsatsen. Gjennom målet om å beholde objektene i en tilnærmet uforanderlig tilstand, kan konservatoren på mange måter ses på som en nøkkelperson for tolkning, forståelse og formidling av kunnskap som er knyttet til gjenstandene. Nordisk Konserverorforbunds 14. kongress er en solid manifestasjon på bredden og slagkraften i konserveringsmiljøet. Jeg ønsker dere lykke til med spennende dager og med en nordisk nettverkbygging - både faglig og sosialt.

FORSKERKURS FOR MUSEUMSANSATTE

Styringsgruppen i Norges forskningsråds (NFR) "Museumsnettverk" skriver i sin handlingsplan 1995-97 følgende om konkrete tiltak (under punkt 4):

"Bidra til å realisere museumsmedarbeidernes forskningspotensiale. Et aktuelt tiltak er, i tillegg til prosjektforberedelsesmidler og temaseminarer, å arbeide for å legge forholdene tilrette for formell kompetanseheving, bl.a. ved å sikre prosjektene en kvalitet som gir grunnlag for deltagelse i dr.art.-programmene ved universitetene."

Forskerkurset ble etablert høsten 1996 med første to-dagers samling i oktober på Fleischers Hotel, Voss, andre samling også på Voss i april 97, og tredje og siste samling går over tre dager på Solstrand Fjordhotell i september/oktober 97. Kurset har 20 deltagere med ulik bakgrunn: kunsthistorikere, etnologer, arkeologer, historikere, folklorist, antropolog og malerikonservator, alle ansatt ved museer. Norges forskningsråds avdeling for kultur og samfunn administrerer kurset med Siri Tønseth som konsulent.

Opplegg og ansvar for den faglige delen er delt mellom førsteamanuensis Henrik von Achen og professor i vitenskapsteori Nils Gilje, begge ved Universitetet i Bergen. Kurset er dels basert på forelesninger ved Achen og Gilje, dels på deltagernes presentasjon av egne prosjekter og kommentarer på dette. Forelesningene har behandlet temaer som:

- Museumsrelevante problemer i vitenskapsteoretisk lys
- Hermeneutikk og tolkningslære
- Kulturvitenskapenes egenart
- Mikrohistorie
- Forskerutdanningssituasjonen i dag

Hver enkelt deltager presenterer sitt prosjekt over ca. 30 minutter med påfølgende forberedte kommentarer fra to andre. Presentasjonen og kommentarene er da grunnlag for en plenumsdiskusjon. Intensjonen med en slik seminar-form er å få kommentarer og innspill som vil være konstruktive i videre arbeid med forskningsprosjektet. Temaene er svært forskjellige: Fra Snowboardernes univers til velkomstpokaler i glass, fra buskikk i etterkrigsåra til samtidskunstnere i den kreative prosess.

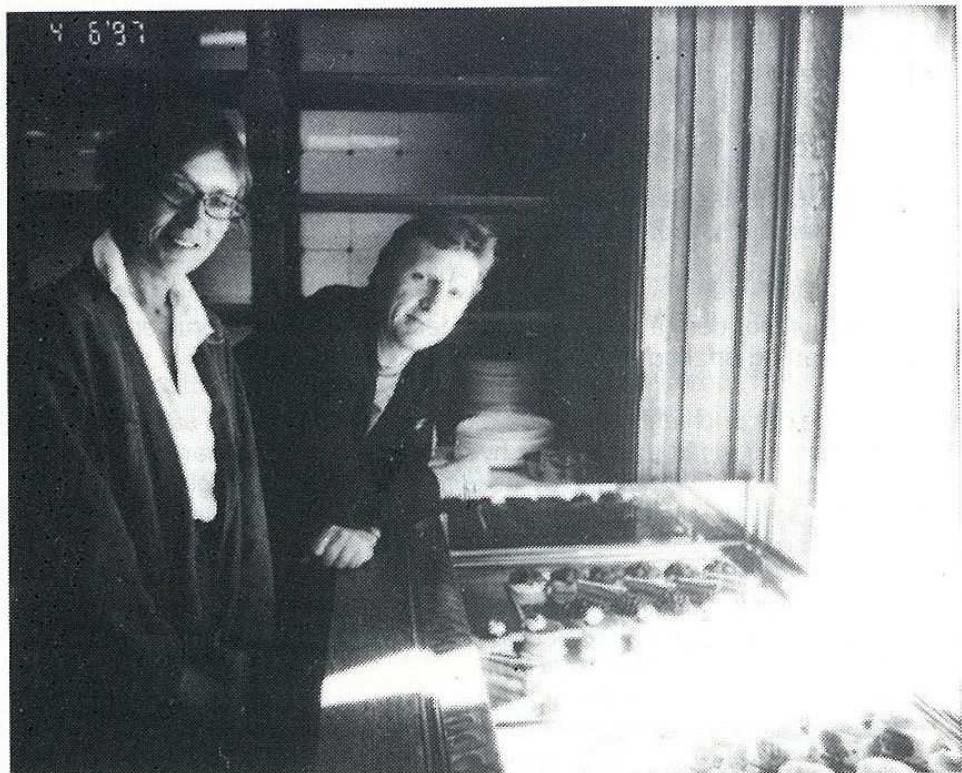
Og det er nettopp denne ulikheten i fagområder og tematikk som gjør denne formen for faglig seminar så krevende og utviklende. Både i forhold til de krav det stiller til alle som aktive deltagere i seminaret, og i forhold til en grundigere kunnskap om de ulike institusjoners forskningsprosjekter og forskningspolitikk (eller mangelen på denne).

Det er å håpe at Norges forskningsråd bevilger penger til nye forskerkurs for museumsansatte.

Johannes Rød

RIKSANTIKVARENS KNOLL OG TOTT

Til bords med byråkratene

Under vår jakt på egnede intervjuobjekter innen en rimelig radius fra Pascal, slo vi naturlig nok ned på Brita Nyquist og Iver Schonhowd. Da de begge søkte og fikk de to utlyste 1. konsulentstillingene hos Riksantikvaren, var det noen av oss som lurte på hvor lenge de ville holde det ut blant alle papirene og byråkratene. Nå har de holdt ut i to år, og det virker til og med som om de har tenkt å fortsette med det. Begge smiler fornøyd når jeg konfronterer dem med konserveringsmiljøets medlidenhet, og de betror meg over den duftende disken hos Pascal at de trives svært godt hos Riksantikvaren. Redaktøren noterer seg med forbløffelse at begge velger, blant Pascals utallige bugnende fristelser, noe med egtekrem som minner betenklig om et *skolebrød*.

-Brita: Siden vi ble ansatt samtidig i samme type stilling har vi faktisk fått tilnavnet Knoll og Tott !

Redaktøren ser fra den ene til den andre og kan vanskelig tenke seg noe mindre

Knoll-og-Tott-lignende enn disse to, som formelig oser av saklighet.

- Red: Hva er det egentlig dere *gjør* der hos RA ?
 - Iver: Vi er 1. konsulenter, og vi ble ansatt for å fylle forvaltningstomrommet etter de NIKU-ansatte. Vi skal ta oss av det området som heter "Konservering og utvikling", der ca. 6 millioner kroner er øremerket NIKU-prosjekter.
 - Red: Hvordan er det administrative forholdet til NIKU ?
 - Brita: Vi tar imot henvendelser fra oppdragsgiverne, og vurderer oppdragene. Dersom vi mener at et oppdrag bør prioriteres, ber vi NIKU om å utarbeide et forprosjekt.
 - Red: Hvordan klarer dere å vurdere oppdragene ? Det må da forutsette en masse materialkunnskap og erfaring ?
 - Brita: Vi utarbeider prioriteringene både gjennom befaringer og i samråd med NIKU. Etterhvert har vi fått ansvaret for hver våre områder: Jeg tar meg av kirker og kirkeinteriører, mens Iver tar seg av dokumentasjon og dataregistrering. Dette arbeidet utføres som et samarbeid mellom Riksantikvaren og Statens Forurensningstilsyn.
 - Red: La oss si at et oppdrag blir gitt høy prioritet og NIKU utarbeider et forprosjekt med forslag til hva som bør gjøres og hvor mange månedsverk det vil ta. Hva så ?
 - Iver: Deretter følger forhandlinger mellom oppdragsgiver, NIKU og oss, der vi forsøker å komme frem til løsninger som kan tilfredsstille alle parter. Når vi er enige om en kostnads- og tidsramme, kan prosjektet begynne.
 - Red: Hva er det dere oftest er uenige med NIKU om?
 - Brita : Jeg tror nok at de fleste uenighetene oppstår omkring retusjering og "finish" på konserveringsarbeidet. Retusjeringen har kun en estetisk funksjon, ikke en konserveringsmessig, - samtidig som den ofte tar svært lang tid. På dette området må de fleste kompromissene inngås.

Redaktøren har i løpet av samtalen hørt om så mange seksjoner, grupper, komitéer og avdelinger at konsentrasjonen motvillig må styres bort fra den lune quichen med salat og fokuseres på RAs infrastruktur.

- Red: Hvor i Riksantikvar-labyrinten er det vi finner dere ? Dere har så mange seksjoner og avdelinger at det vel nærmest bare er dere selv som vet hvor dere jobber ?

Iver ser lett overbærende på redaktøren. - Hver avdeling hos Riksantikvaren har to seksjoner. Vi jobber i Konserveringsseksjonen, som sammen med

Utviklingsseksjonen er underordnet Teknisk Avdeling. Jeg synes disse strukturene er greie å forholde seg til, og det skaper klare og oversiktlige ansvarsforhold i saksbehandlingen.

Med tanke på at den stakkars mannen har vært tilknyttet IAKN i en årrekke, har vi stor forståelse for begeistringa for RAs velordnede saksbehandling.

- Red (forhåpningsfullt): Savner dere ikke nærbakken med materialet ?

- Begge: Jo, det gjør vi til en viss grad. Men det oppveies av at vi faktisk driver med en form for preventiv konservering i storformat, og at vi i disse stillingene har mulighet til å påvirke prioriteringer og avgjørelser i en langt større grad enn før.

- Red (med dårlig skjult-misunnelse): Også har dere vel langt høyere lønn enn før ?

- Begge: Ja, det er klart. Men det viktigste for oss har vært å få et større ansvarsområde, og føle at vi er med på å ta beslutningene.

- Red: Sammen med Espen Hernes i NMU er dere de første konservatorbyråkratene.

- Iver: Ja, og vi synes det er bra at folk som oss med konserveringsbakgrunn kommer inn i de byråkratiske kanalene og påvirker måten man tenker på. Vi holder fortsatt nær kontakt med konservatormiljøet, og vi følger bl.a. opp RAs to konservatorelever, Caroline Mustad og Jan Petter Brennsund, som begge gjennomfører 2. delsprosjekter ved Konservatorskolen i København. Caroline arbeider med bergkunst, mens Jan Petter arbeider med utendørs jern. Begge er utplassert på Universitetets Oldsaksamling.

Av quichen er det bare en liten haug med smuler igjen, og redaktøren vet at hun heller ikke denne gangen greier å komme til de lekre små tertene i vinduet. Byråkratene har spist opp skolebrødene og viser ikke spor av den nervøse tittingen på klokken som NIKU-medarbeiderne kollektivt lider av.

Hadde det bare vært plass til den terten.

Kari Greve

Papperskonserveringskonferens i London

En verklig stor begivenhet för oss som arbetar med papperskonservering tilldrog sig i april då vi, alla som kunde, reste till London för att övervara The Institute of Paper Conservation's fjärde kongress. Där kunde varje papperskonserveror få sitt lystmäte, både på att träffa kollegor från hela världen och på att få höra om papperskonservering och titta på utrustning och konserveringsmaterial.

Konferensen var förlagd till The Queen Elizabeth II Conference Center (som f ö ligger granne med Westminster Abbey) och säkerhetskontrollen var förstås rigorös för att komma in i lokalerna. I London blir man ju ständigt uppmärksam på de bombhot och faktiska bombexplosioner som är realiteter där (och tyvärr också på närmare håll). En annan påträffande erfarenhet var de mängder av människor som lever på gatorna och som har hittat sina hem i portgångar, inte minst i de mycket städade kontorskvarter som omgav konferenscentret och där vi som kom från Riksarkivet bodde. Trots detta upplevde vi London från sin vänliga sida, med riktig vårvärme och blommade parker och träd. Vi hade väl inte all världens tid att se på staden utanför konferensen, men i området mellan Westminster Abbey och British Museum hade vi naturliga orsaker att röra oss, så det var väl det vi fick med oss av London förutom konferensen.

Konferensen bestod av tre dagars späckat föredragsprogram, en utställning med posters samt en mässa för produkter och utrustning till konservering. Föredragen behandlade förstås olika ämnen, några gjorde djupare intryck än andra av varierande skäl. De kommer att kunna läsas i postprints, som förväntas bli färdigt till hösten och jag tror att vi alla som arbetar med papperskonservering får glädje av att läsa det. För den som inte får tillfälle att läsa postprints, eller som funderar på om det kan vara något intressant, kan jag ge några exempel:

Pappershistorikern Peter Bower berättade om papperstillverkning och dess historiska utveckling under de senaste 700 åren, inte minst ur miljövårdssynpunkt, förhållandet mellan teknologi, mänskliga och natur i ett vidare perspektiv.

Arija Ubarste från Latvia berättade om konserveringen av en karta över gränslandet mellan Latvia och Ryssland ("The Borderlines of Latvia-Russia 1782/1784"), som var i eländigt tillstånd, troligtvis på grund av olämplig förvaring.

Linda Stiber från USA gav en intressant bild av vad Thomas Jeffersons förlaga till oavhängighetsförklaringen ("the Rough Draft of the Declaration of Independence") från 1776 har fått utstå genom tiderna, på grund av sitt stora symbolvärde, skulle man väl kunna säga. Föredraget gav en del konserveringshistoria, som i detta fallet fanns ganska ordentligt dokumenterad genom tiderna, eftersom det är ett så speciellt objekt som ofta varit utställt.

Frederick Bearman talade om konserveringsprinciper och -etik inom arkiv- och bibliotek i ett historiskt perspektiv. Många av de nuvarande principerna har, enligt föredragshållaren, sina rötter i tidigt 1800-tal och han namngav en del i sammanhanget viktiga personer.

Jiri Vnoucek från det tjeckiska Nationalbiblioteket i Prag berättade om ett projekt för registrering av fysiska skador på manuskript, f ö en talare som jag personligen tycker är intressant att lyssna på och som ofta bidrar till kongresser på ett positivt sätt.

Ett par föredrag handlade om pigment på japanska träsnytt och deras förändring med tiden, ett par andra om konservering av tapeter i stora format och det var också några som handlade om medelhavs- och mellanösternkultur, t ex konservering av Döda-Havs-Rullarna (som faktiskt varit tejpade) och forskning om hur bläck kunde vara sammansatt i det område som vi kallar Mellanöstern. Det fanns något för alla inriktningar av papperskonservering, både konst på papper och arkiv/bibliotek.

Vi fick veta mer om en pappersspaltningsmaskin som man utvecklat vid det tyska biblioteket i Leipzig samt hur man utvecklat ett konserveringsprogram vid Canadas National Archives, som går ut på, att en del av konserveringspersonalen håller på med "extensiv" konservering, typ första hjälpen och som man kallar "stabilization", medan en annan gör mer fullständiga konserveringsbehandlingar. Jag tror det är ett arbetssätt som kan vara besvärlig för konserveringsutbildade människor att anpassa sig till, men som eventuellt kan accepteras för icke-utbildade, tillfälliga medarbetare, t ex när det krävs en exceptionell insats vid katastrof eller dylikt. Förutsättningen är i alla fall, att man har den typen av material i stor mängd så att insatsen verkligen behövs. Normalt sett så tror jag kanske att vi arbetar bäst med "traditionella" metoder och organisation, men att vi måste kunna bedöma våra uppgifter så att vi ger den behandling som materialet kräver och inte mer vid varje tillfälle och att vi lär oss att sätta in vårt arbetsmaterial i ett större sammanhang. Det gäller kanske speciellt inom arkiv och kanske bibliotek där resurserna måste fördelas över stora bestånd och där konserveringsinsatsen måste sättas i relation till den övergripande målsättningen, dvs att bevara arkivet och göra det tillgängligt i nuet och framtiden med olika medel (konservering, preventiv konservering, mikrofilmning, digitalisering).

Det var en utvikning om arkivkonservering. Tillbaka till konferensen. En kritisk synpunkt som jag hörde från flera håll var att det var för lite tid till diskussion av inläggen. Det är lite synd när nu så många engagerade människor träffas för att utbyta erfarenheter. Man får hoppas, att diskussionen kan fortsätta i annan form, t ex via artiklar i tidskrifter och ute i de olika miljöerna och så kan man ju vänta på nästa konferens om sex år. Det var ju väldigt många ämnen som togs upp, många egentligen värd en konferens för sig.

Posterutställningen var också intressant och den kommer man eventuellt att försöka översätta till trycket i Paper Conservation News. Den fick man annars försöka smälta i pauserna. På mässan för konserveringsmaterial kunde man passa på att se på det man annars får försöka skapa sig en uppfattning om via kataloger, man kunde känna på papper, diskutera med tillverkare och försäljare, ta med sig prover och broschyrer, titta i böcker. Faulkner's Fine Papers hade öppet hus en kväll och undertecknad hann också med ett besök på British Museum, där vi fick se den "vanliga" papperskonserveringen samt den österländska, där man praktiserar japanska metoder. Jag blev bl a imponerad av hur flexibelt det blev när man dubblerade med japanpapper och det speciella, 15 år gamla japanska klistret. Det skulle man kanske prova, fast det är väl dyrt, förstås. Tyvärr fick jag inte sett mer institutioner vid det här besöket, men jag hoppas att det kan bli tillfälle en annan gång, t ex Public Record Office och British Library. Däremot fick vi gott om tid att studera Stansted internationella flygplats, planet som skulle gått vid 21-tiden gick inte förrän kl 2 på natten. Det blev många koppar kaffe för de sista punden och jag var i alla fall inte hemma förrän kl 8 på morgonen! Helt utmattad men också helt förnöjd med resan.

Anna Fornäs

Materialer og utstyr for BEVARENDE INNRAMMING

IMPORT OG ENGROSSALG AV BL.A

- syrefri bomullskartong med og uten buffer
 - syrefri bølgekartong
 - syrefrie taper og limbånd
- mange småartikler for finere innramming

Be om katalog/prisliste

(sendes ut i slutten av januar 1997)

RAMMEVERKSTEDET PÅ BIRI

Gunveig & Trond Stenberg

Austadraa 60 - 2820 BIRI

Tlf. 61185837/Telefax 61185770

Ja, vennligst send oss katalog/prisliste over produkter for bevarende innramming:

Firma/Institusjon:

Kontaktperson:

Postadresse:

Postnr/sted:

Telefon:

Telefax:

ÅRSMELDING FOR NORSK MUSEUMSFORBUNDS KONSERVERINGSUTVALG 1996

Utvalget har bestått av følgende medlemmer:

Anne Sommer-Larsen, Vitenskapsmuseet
Inger Raknes Pedersen, Hordamuseet
Françoise Hanssen-Bauer, Nasjonalgalleriet
Vigdis Vingelsgaard, Hedmarksmuseet

Utvalget fikk et nytt medlem i 1996, nemlig en av de få tekstilkonservatorer vi har her til lands; Inger Raknes Pedersen, leder av Tekstilatelieret for museene i Hordaland.

Dette årets lave aktivitet bærer preg av at vi har "ventet" på museumsutgreiinga og "ventet" på avklaring av NKKMs skjebne.

Utvalget har hatt to møter i Ullevålsvn. 11, 16. februar og 22. oktober. Bortsett fra det har vi hatt telefonisk kontakt.

Vi har fulgt opp arbeidet med å få til kurs i forebyggende konservering i samarbeid med NMU. Våre planer her vil måtte sees i sammenheng med Museumsutgreiinga sitt forslag om et Revitaprosjekt for museene.

Arbeidet med å utarbeide standarder for transport, sikkerhet og kurérvirksomhet har fortsatt dette året.

Vi har avgitt uttalelse om NOU 1996:7, Museumsutgreiinga.

Endelig har vi utarbeidet et notat til Museumsforbundet for å begrunne vår fortsatte eksistens som utvalg i den nye organisasjonen.

På vegne av konserveringsutvalget

Vigdis Vingelsgaard

RAPPORT FRA KONGRESSEN "INTERFACE BETWEEN SCIENCE AND CONSERVATION"

Tidspunkt: 2 - 4 april 1997

Sted: The Barbican Center

Arrangør: British Museum, London

"London er best om våren", sier londonerne, og det gir dem rett i: det var full vår, med blomstrende trær og lysegrønt gress i alle parker. Herlig!

Kongressen hadde til sammen 140 deltagere, hvorav 30 foredragsholdere. En håndopprekking i foredragssalen viste at det var en jevn fordeling mellom "conservators" og "scientists" blant deltagerne, men foredragsholderne var alt overveiende "scientists". Nord- og sentraleuropeere og amerikanere var i overveldende flertall i salen. Fra Norge deltok kun en student (Göteborg Universitet) og jeg selv.

Hensikten med kongressen var å belyse samarbeidet mellom naturvitere og konservatorer. De tre dagene var delt inn i 6 temaer:

- Hva er en "conservation scientist"
- Behovet for naturvitenskap i konservatorutdannelsen
- Naturvitenskapelig forskning i konserveringens tjeneste
- Nye modeller og styringsverktøy for konservering
- "Case studies" - samarbeidsprosjekter mellom konservatorer og naturvitenskapsforskere
- Vurdering av samarbeidet mellom naturvitere og konservatorer

Deltagerne hadde ulik faglig bakgrunn; blant naturvitene var det både kjemikere og fysikere, blant konservatorene var det spesialister innen de aller fleste materialgrupper; maleri, stein, glass, papir, tekstil. Dessuten deltok *konserveringsforskere*. Denne betegnelsen ble diskutert - og det var tydelig at man brukte den forskejlig. Man kan kanskje si at en konserveringsforsker er en naturviter som *enten* også er konservator, *eller* som arbeider sammen med eller for en konservator.

Denne spesialovergripende sammensetning blant foredragsholdere og deltagere gjorde at mitt utbytte av kongressen ble av generell, ikke material-spesifikk karakter, hvor metode og kommunikasjon kan stå som nøkkelord.

Kongressens tema fokuserte på det naturvitenskapelige aspekt ved konservering. Det var derfor ikke urimelig at den humanistiske siden av konserveringsfaget ikke ble blyst. Likevel fant jeg det mangelfullt at dette overhodet ikke ble tatt opp - ett av de karakteristiske trekk ved konserveringsfaget er nettopp at det støtter sèg til både naturvitenskapelig og humanistisk forskning. Innfallsvinklene til et konserveringsproblem er så ulike, avhengig av profesjonsbakgrunn, at en tverrfaglig kommunikasjon er en

forutsetning for å kunne forbedre de beslutninger som ligger til grunn for en konservering.

Av foredragene er det seks jeg vil fremheve, enten fordi de inneholdt nyere teknologi og/eller fordi foredragsholderen presenterte en metodisk vinkling som jeg fant interessant:

1- Costas Fotakis: *Lasers in art conservation*

Foredragsholderen, en gresk fysiker, støttet blant annet av EU Structural Funds, samarbeider med konservatorer, kunsthistorikere og andre fysikere ved Universitetet på Kreta som base. Han var invitert som foredragsholder for å beskrive laser som redkap i undersøkende og utøvende konservering. Det er etter hans oppfatning gitt at laser i løpet av noen år vil ha en sentral plass i vårt fag: Det har vært benyttet i de siste 20 årene innen stenkonservering, det vil få innpass også i malerikonservering. Men metoden er ikke godt nok utviklet ennå. Det Fotakis var opptatt av var det ultrafiolette spekteret i laser. Han mente det var her de største mulighetene lå med hensyn til malerikonservering (rensing). Han presenterte også et laserinstrument som kunne brukes i analysesammenheng for å bestemme pigmenter og bindemiddel. Instrumentet er ikke større enn at det kan brukes i feltarbeide.

2 - Michael Douma og Michael Henchman: *The Scientific Evaluation of Images*

Resultatet av en rensing av et maleri blir som oftest vurdert ut i fra estetiske kriterier, av og til også ved hjelp av ultrafiolett fluorescens. Sistnevnte metode brukes gjerne for å vurdere om en rensing er jevnt utført. Denne metoden er ikke alltid like anvendbar. Foredragsholderne hadde utviklet en metode som hadde som mål å lage en objektiv registrering av en rensing for å kartlegge ujevnheter og overrensing. Ved hjelp av et dataprogram som registrerte og beregnet differansen i kontraster (brightness) mellom før og etter rensing av malerier kunne det oppdages uregelmessigheter som nødvendigvis ikke var synlig for øyet. Teknikken er langt fra ferdig utviklet, og det var grunn til å stille spørsmål ved deres resonnement. Her synes jeg det var tydelig at samarbeidet med en konservator ikke var ivaretatt.

3 - David Erhardt: *The Determination of Appropriate Museum Environment*

Et gjennomgående diskusjonstema blant konservatorer er hvilke klimavariasjoner man kan utsette en gjenstand for uten at den skades. Spørsmålet er relevant blant alle beslutningstakere innen museale miljøer fordi kostnadene forbundet med å tilrettelegge forholdene i forhold til bestemte klimaverdier er enorme. Det burde derfor mottas med interesse når konserveringsforskere redefinerer de tidligere anbefalte verdier. Forskningen er naturligvis også anvendbar for klimavurderinger i ikke-museale bygninger.

4- Hannelore Rölich: *Laboratory testing of New Cleaning Techniques for Stained Glass and their Application*

Denne foredragsholderen var den som i størst grad ga uttrykk for hvilken styrke det var for et forskningsprosjekt at det var et tett samarbeide mellom konservator og konserveringsforsker. Hun er ansatt ved Fraunhofer-Institut für Silicatforschung i Wertheim, Tyskland, og samarbeidet i et helt år med en glasskonservator utplassert fra Glasrestaurierungswerkstatt der Dombauhütte i Köln. Prosjektet hadde som mål å utvikle en rensemetode for korrodert middelaldersk glassmaleri. Konservatoren deltok i hele prosjektet for å "connect theoretical and practical aspects of glass conservation". Dette aspektet ved samarbeidet fremhevet hun som vesentlig for forskningsresultatene.

5 - Paul Marcon: *Decision support Models for Preventive Conservation*

Canadian Conservation Institute er et av de viktigere forskningssenter innen konservering. Marcon diskuterte preventiv konservering ut fra en mer teoretisk vinkling enn det som er vanlig, i det han fremla et dataprogram utviklet som hjelpemiddel ved beslutningsprosesser innen preventiv konservering. Ved hjelp av en systematisk gjennomgang av de mest alminnelige årsaker til nedbrytning kunne man beregne risikofaktorer ved ulike beslutninger fattet i for eksempel planleggingen av et nytt museum, ved beregning av klimakrav i et magasin o.s.v. For meg var det mest interessante ved dette prosjektet å se vårt fag i en større sammenheng, som et ledd i en større helhet.

6 - Jerry Podany: *Looking Through Both Sides of the Lenses: Why Scientists and Conservators should Know each other's Business*

"De harde fakta, de målbare resultater" kan være vanskelig å vurdere for ikke-spesialister. Konservatorene kan ofte føle det i forhold til naturvitene, mens naturvitene ikke alltid kjenner bakgrunnen for en konservators spørsmål og valg. Podany vektla nødvendigheten av et tett samarbeide mellom de to faggrupper for at forskningsresultatet skulle bli korrekt. Han refererte til flere eksempler hvor forskningsresultatene senere har vist seg å være helt gale fordi kombinasjonen av naturvitens analytiske og konservatorens empiriske kunnskap ikke var blitt forenet i forskningsprosessen.

Mille Stein

DEN FØRSTE KONSERVATOR I DET NORSKE VITENSKAPSAKADEMI

Erling Skaug innvalgt som medlem av Det Norske Vitenskapsakademi

Konserveringsfaget bryter stadig nye akademiske skanser. Faget har nå fått flere doktorgrader og - doktorgradsstipendiater, og i forbindelse med den nye utdannelsen er det opprettet to professorater, hvorav Erling Skaug har fått det ene. Dessuten er Erling blitt innvalgt som medlem av landets mest prestisjefylte vitenskapslaug Det Norske Vitenskapsakademi, - og ikke som kunsthistoriker, men som "teknisk konservator". Dette er første gang Vitenskapsakademiet tar opp en konservator som medlem. For oss konservatorer er dette en milepål, fordi det innebærer en anerkjennelse av vårt fag som en vitenskap.

For å bli medlem av Vitenskapsakademiet må man anbefales av andre medlemmer. I forslaget om innvalg av Erling Skaug, som er undertegnet av åtte professorer i kunsthistorie, understrekkes bl.a. betydningen av "konsentrerte materialundersøkelser som skal bidra til løsninger av på forhånd formulerte forskningsproblemer".

Vi siterer videre fra innstillingen: " Malerikonservering er et arbeidsområde som i de siste 20 år har seilt frem som et vitenskapelig fag.Den tekniske apparatur som står til rådighet gir muligheter for å trenge langt dypere inn i kunstverket enn den tradisjonelle kunstforskningens visuelle analyse. I det internasjonale konservatormiljøet er denne typen forskning for lengst anerkjent og man ser muligheter av stor vitenskapelig verdi; faktisk representerer denne tilnærningsmåten idag en av kunsthistoriens mer interessante utviklingsmuligheter."

Norske Konerves gratulerer Erling hjertelig med medlemskapet i Det Norske Vitenskapsakademi, og forlenger samtidig gratulasjonen til å omfatte hele konserveringsmiljøet. - Hvem blir det neste medlem ?

RAPPORT FRA STUDIEREISE TIL STOCKHOLM 21. - 25. MAI 1997

Reisedeltakere: Vigdis Vingelsgård, Hedmarkmuseet; Françoise Hanssen-Bauer, Nasjonalgalleriet; Inger Raknes Petersen, Hordamuseet og Anne Sommer-Larsen, Vitenskapsmuseet; alle medlemmer av NMF's (Norges Museumsforbund) Konserveringsutvalg; Espen Hernes, NMU og Magnar Nordtug, Kulturdepartementet.

Formålet med reisen: Deltakerne er alle medlemmer av Konserveringsutvalget under Norges Museumsforbund. Utvalget ønsket å se nærmere på resultater og erfaringer med det svenske SESAM prosjekt, som er et resultat av den svenska museumsutredning. De tette koplinger man kan tenke seg mellom dette prosjektet og et kommende norsk REVITA prosjekt bevirket at Kulturdepartementet og NMU valgte å sende representanter.

Program for reisen:

- Besøk hos Riksantikvarieämbetet med følgende punkter: Orientering ved *Marianne Lundberg*, sjef for antikvarisk/teknisk avdeling om institusjonens oppbygging og aktiviteter.
- Presentasjon av SESAM prosjektet ved *Björn Lindquist*, Kulturdepartementets SESAM-gruppe. *Björn Lindquist* fremhevet ved sin gjennomgang at hele den svenska museumsutredning og det etterfølgende SESAM prosjekt var atypisk i svensk forvaltningspraksis på grunn av den fart saken var behandlet med.
- Presentasjon av SESAM's utdanningskurser for prosjektdeltakere, ved *Lars-Uno Johansson* og *Monica Fjæstad*, begge tekniske konservatorer ved Riksantikvarieämbetet. Størsteparten av SESAM personalet er arbeidsløse akademikere og det anses for viktig at de personer som blir ansatt gjennomgår en felles skolering inne forebyggende konservering, "vård" og registrering. Man ønsket dermed å gi felles kunnskap, felles holdninger og oppbygge et nettverk for personalet som de også i deres fremtidige yrkeskarriere innen museene kunne dra nytte av. Lærerkreftene er tekniske konservatorer, unntatt de emner som dekker registrering.
- Besøk på Historiska museets SESAM prosjekter som omfatter registrering på data av museets jernaldersamling, gjenfinning av gjenstander, lettere rengjøring og pakking for magasinering samt registrering og organisering av museets osteologiske samlinger.
- Besøk på Nordiska Museets SESAM prosjekt i Bollmora/Tyresö. Tyve personer er engasjert med registrering på data, digital fotografering, lettere konservering og pleie av gjenstandene samt pakking. 30.000 museumsnumre fra leketøysamlingen gjennomgås. Prosjektet er med stor entusiasme ledet av konservator Christina Lindequist fra Nordiska Museet som er utplassert i prosjektperioden. 20 personer er tilslatt prosjektet, bl.a. 7 tekniske konservatorer og 3 fotografer. 13.000 katalognumre skal

gjennomgås bl.a. en stor dukkesamling som krever omfattende pleie. Gjenstandsmaterialet omfatter alle former fra leker som skal registreres, gjennomgås av konservator for eventuell behandling, fotografering og pakking.

- Besøk på det nyopprettede sentralmagasin for de store Stockholmsmuseer "Depå Munkhättan" ved Tumba. Omvisning ved Affärsområdetsjef *Bengt Hjemsell*. ca. 25.000 m² innredes etter museenes spesifikasjoner og utleies til en pris av 450-600 SKR per m². Staten har opprettet "Svensk Museitjänst" som inngår i det privateide selskapet Svenska Lagerhus AB og disse har på sikt tenkt å opprette sentrale museumsmagasiner rundt om i landet.
- For konserveringsutvalgets deltagere var dette en meget utbytterik reise som ikke minst fra Riksantikvarieämbetets side var meget velorganisert og hyggelig. Det er mange gode råd og ideer vi har med hjem som kan være en god ballast når arbeidet med den norske REVITA-planen kommer igang.

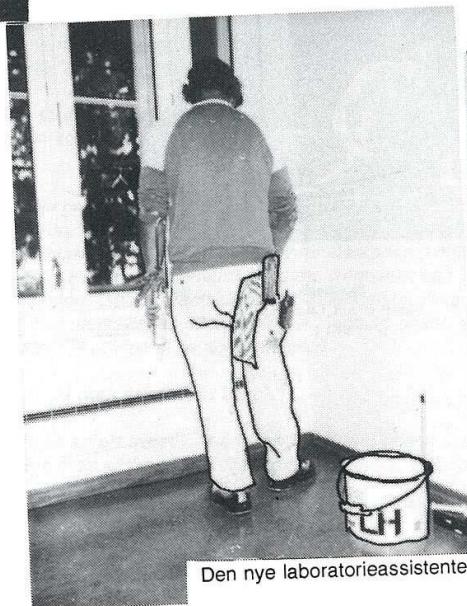
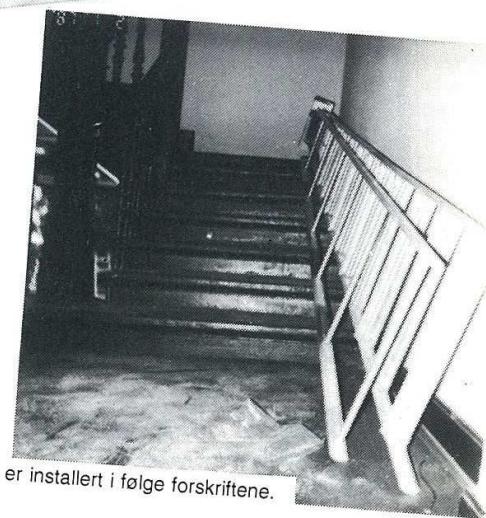
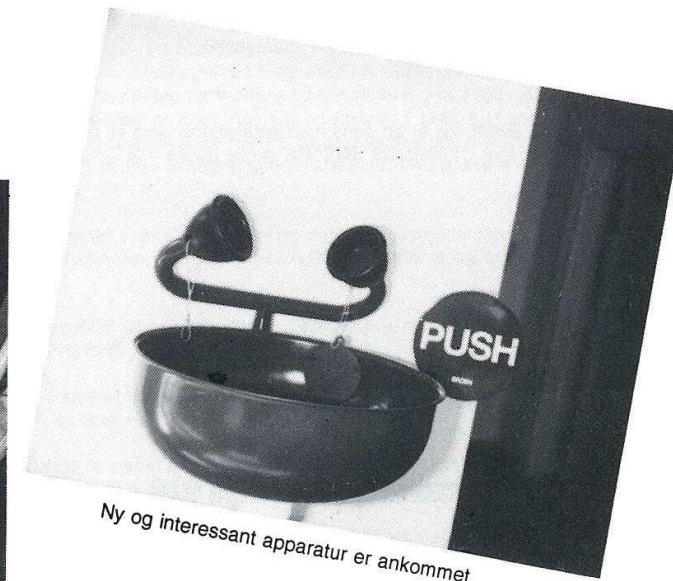
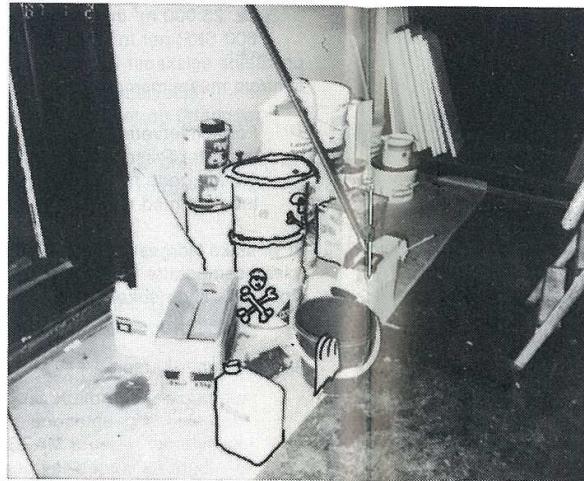
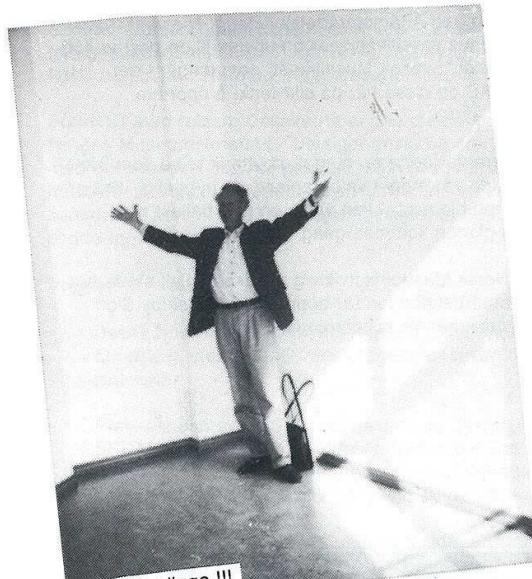
Vi vil takke Norges Museumsforbund, Norsk Museumsutvikling for økonomisk støtte til reisen samt støtte fra Svensk-Norsk Samarbeidsfonden for opphold på Hässelby Slott. Også takk til de enkeltes museumsinstitusjoner for supplerende tilskudd.

Anne Sommer-Larsen

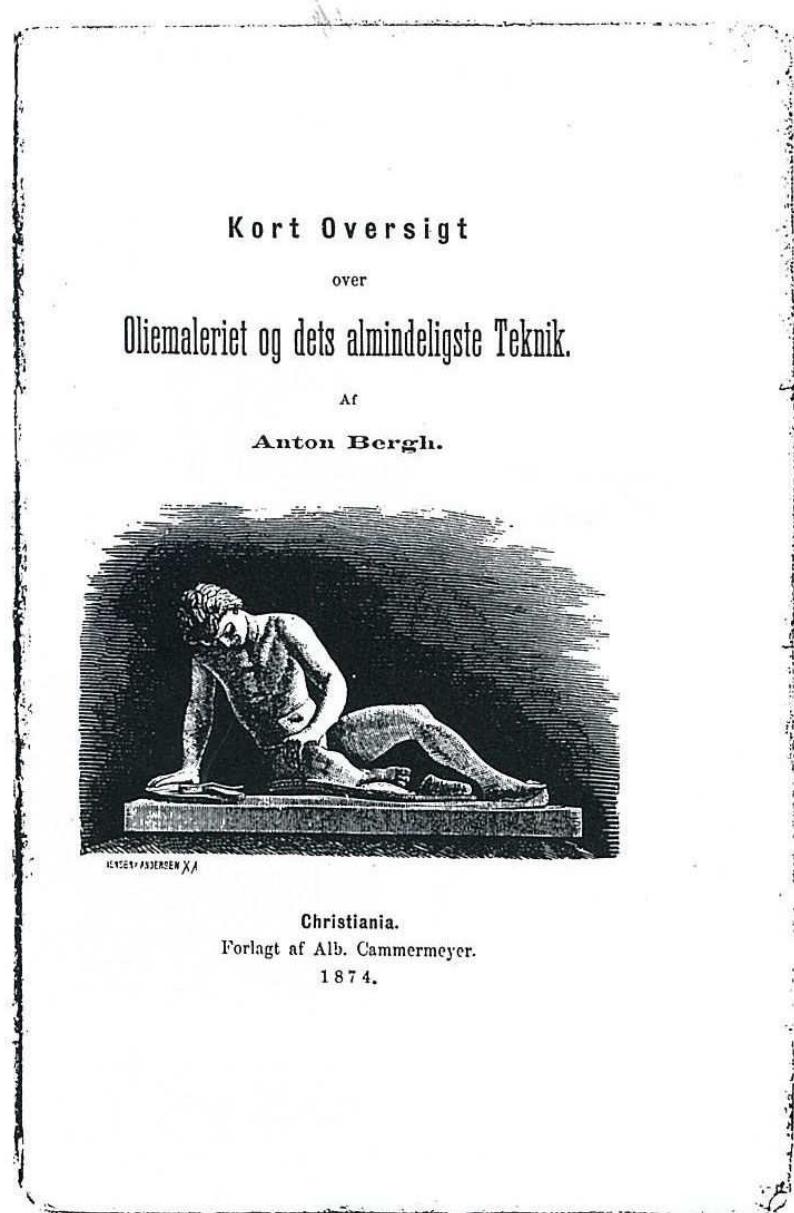
NMF's Konserveringsutvalget og Magne Nordtug fra Kulturdepartementet.
SESAM rundt det runde bord.

KONSERVATORUTDANNELSEN I STARTGROPEN
En situasjonsrapport

CENNINOS BRØDRE

CENNINOS BRØDRE er en serie med små artikler som vil presentere håndbøker i maleteknikk. Om CENNINOS SØSTRE skulle dukke opp

Anton Mathias Bergh var maler og oberstløytnant, og levde fra 1828 til 1907. Han ble uteksaminert fra Krigsskolen i 1849, gikk på Tegneskolen i 1849/50, var elev av Gude i Düsseldorf 1850-51 og hadde siden en karrière i det militære. Fra 1852 - 1867 var han knyttet til Veivesenet og Jernbanen som ingeniør og revisor. I 1867 gjenopptok Bergh sin kunstneriske virksomhet og spesialiserte seg på landskapsmalerier med norske fjord- og høyfjellsmotiver. Han var i mange år tegnelærer i Kristiania med spesiale innenfor stillære og ornamentikk.¹

Anton Berghs "Kort Oversikt over Oliemaleriet og dets almindeligste Teknik" må karakteriseres mer som et hefte enn som en bok. 35 små sider deler forfatteren inn i to hovedkapitler:

Tegning med "Tegneøvelser, Tegnematerialier, Tegnemannerer, Lys/Skygge/Gruppering, Ro i tegningen, Luftperspektiv" .

Maling med "Farver, Farveharmoni, varme og kolde Farver, Malerteknologi, Fordringer til et Maleri, Udførelsen af et Maleri" .

I forordet slår Bergh fast hva som er ambisjonen med hans trykksak, eller rettere sagt, hva man ikke kan regne med å oppnå ved å lese "Malerliteratur":

"Flere Værker i Malerlitteraturen gaa ud paa at ville lære Læseren at male uden Bistand af en Mester og angive endog systematiske Recepter for Farveblanding til forskjellige Gjenstande og Stoffe. Dette er langtfra nærværende lille Bogs Hensigt. Men ihvorvel man visserlig ikke kan lære verken at tegne eller male af Bøger, saa har Forfatteren dog troet det hensigtsmæssigt for begyndende Malere at faa en Oversigt over Maleriet og dets almindeligste Teknik. For Dilettanter, der ofte paa egen Haand sysle med Maleriet, antages især en korfattet Bog derom at maatte være ønskelig, ligesom muligens ogsaa andre Kunstvenner, om de just ikke male selv, kunne have Interesse af en saadan."

Hva er kunst? er et aktuelt spørsmål å stille i en tid da maleriet for mange er "dødt". I innledningen til sin korte oversikt over oljemaleriet kommer Bergh med noen forslag til definisjoner:

"Kunst er Fremstillingen av et Ideal. Til denne Fremstilling fordres et for Sandserne opfatteligt Middel, der kaldes Kunstverkets Form. Overensstemmelsen mellem Idé og Form kaldes det Skjønne. Jo fuldkommere denne Overensstemmelse er, des skjønnere er Kunstverket. Den Kunst, der benytter Naturen, fremstillet ved Tegning og Farve, som Form, er Malerkunsten. Det bør fastholdes, at Malerkunsten ikke væsentlig vil fremstille Naturen, hvilket en naturhistorisk eller geologisk Tegning ogsaa gjør, men den benytter Naturen som Middel til at fremstille noget Skjønt."

Om sine fordringer til maleriet skriver Bergh:

"Som i Indledningen anført hører der som ved al Kunst ogsaa til et Kunstmaleri først og fremst en Idé, som man vil fremstille. Denne maa allerede i og for sig være af almen

Interesse og være skikket til at kunne gjøre en forædlende Virkning paa Beskueren. Skal Fremstillingen derhos kunne kaldes skjøn, maa det Hele stemme overens med denne Idé. Alt, som er nødvendigt til Idéens fuldkomne Forstaaelse, maa haves, men heller ikke ikke mere; thi alt andet, som falder ud deraf, vil kun virke forstyrrende. Endvidere dersom den virkelige Natur benyttes som Middel, da maa denne gjengives sand. Dette maa dog ikke misforstaaes derhen, at unaturlige eller rettere overnaturlige Gjenstande eller Væsenes fra Sagn, Folkedigt o.s.v. med traditionel Stil ikke skulde kunne benyttes. Tvertom de ere særligt egnede for malerisk Fremstilling, men her fordres ligeledes, at de bestaa som sande i den Fantasiverdenen, hvorfra de ere tagne. Et Exempel er Englenes Fremstilling med Vinger, hvilket i høi Grad bidrager til at betegne dem som overnaturlige, aandelige Væsner.I hvorvel nu at Fremstillingen maa være sand, saa maa man ikke medtage Tilfældigheder, eller hvad der maatte virke forstyrrende paa det Hele, da som sagt endog, hvad der forekommer mere end fornødent til Idéens Fremstilling virker uheldigt. Med andre Ord, Bildet maa være idealiseret."

Johannes Rød

Noter:

1.Biografiske data er hentet fra Norsk Kunstnerleksikon, Bind I, Oslo 1982.

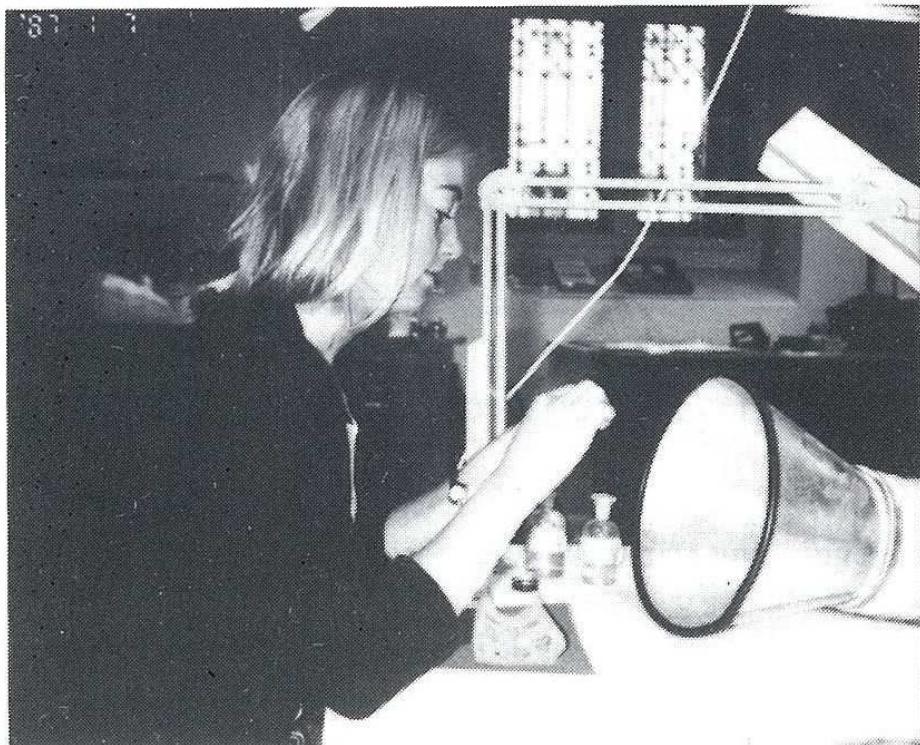

PLEXTOL !!

Mette og Alan faxer fortvilet og sier at de har fått tilsendt en **kjempeprøve** på PLEXTOL D 528. Hvis noen vil prøve denne typen, oppfordres man hermed til å ta med kopp/bøtte/balje el.lign. og legge lunchpausen til Museet for Samtidskunst.

DEN SISTE ØGLE

Gry Landro - ny papirelev i utdøende utdannelse

Tradisjonen tro presenterer vi nye ansikter i Norske Konserves, og 1. september begynte det nyeste ansiktet som elev på Nasjonalgalleriet. Gry Landro kommer fra Camberwell School of Arts, der hun nattopp har avsluttet den to-årlige papirkonservatorutdannelsen. I de nærmeste tre årene skal hun være tilknyttet papirkonserveringsavdelingen, der vi etter fattig evne skal forsøke å sørge for den faglige fordypning og for rikelig med materiale å skaffe seg erfaring på - det siste er iallfall ikke noe problem. De tre årene avsluttes med konservatoreksamen etter gammelt mønster. Gry er bare 26, men har rukket å få med seg et mellomfag i italiensk, samt kunsthistorie grunnfag før hun dro til Camberwell. Hun har hospitert både hos Nanina Løken og på Riksarkivet, og er allerede godt kjent blant papirkollegene. Elevordningen trekker stadig vekk sitt siste sukk, og Gry er trolig den absolutt siste øgle som vil bli klekket ut i denne typen rugekasse. Velkommen i konserveringsmiljøet !

- KUNSTTRANSPORTER - NASJONALT OG INTERNATIONALT

MSAS Cargo International er en av Norges ledende transportører av kunst. Vi kan i samarbeid med utenlandske kunsttransportører bl.a. tilby:

- Tilrettelegging og transport av alle typer utstillinger i inn og utland
 - med bil eller fly
- Skapbiler med luftfjæring og klimakontroll
- Lagring, pakking og produksjon av transportkasser
- Forsikring
- Økonomiske transportløsninger

MSAS Cargo International A/S
Lilleakerveien 6 G
Postboks 4, Lilleaker
0216 OSLO
Telefon 22 50 97 90
Telefax 22 52 31 20

**NORDISK KONSERVATORFORBUND XIV KONGRESS
KONSERVERINGSMIDLER OG KONSERVERINGSMETODER
/ CONSOLIDANTS AND CONSERVATION METHODS**
Oslo, 20 - 23 Mars 1997

Kongressen var velorganisert. Foredragene var varierte. De aller fleste var gjennomarbeidet og presenterte et interessant materiale på en ryddig måte.

Nordiske kongresser er viktige som et sted å utveksle erfaringer og knytte forbindelser innen det nære fagmiljøet. Kongressen hadde 170 deltagere og forelesere: 83 norske, 52 svenske, 16 danske, 8 finske, 2 islandske, 1 fra Grønland, 3 fra England og noen få fra Tyskland og Nederland. Det ble holdt 30 foredrag, hvert på 20 - 30 minutter.

Foredragsholderne fordele seg slik:

KJØNN	PROFESJON/ FAGGREN	TILKNYTNING	NASJONALITET
Kvinner	16	Kons. maleri: 18	Institusjonsansatt: 29
Menn	17	Kons. kult. mat.: 8	Selvst. næringsdr.: 3
		Kons. tekstil: 4	Finsk: 2
		Kons. papir: 1	Dansk: 5
		Kjemiker: 3	Annен: 4
		Student: 2	

De som er både konservator og kjemiker er ført opp under begge kategorier.

Kongressen var arrangert av Den Norske Seksjonen av NKF og ble holdt på "Soria Moria, kurs- og konferansesenter" i Oslo fra 20.3. til 23.3.97. Emnet var konserveringsmidler og konserveringsmetoder. Foredragene ble holdt torsdag til lørdag.

Miljøvernminister Torbjørn Berntsens åpnet kongressen, - med en tale med flere gode uttalelser enn han selv kanskje egenlig var klar over på forhånd ? (Torbjørn Berntsens tale er gjengitt i dette nummer av Norske Konserves. Red.anm.), - etter at leder av NKF-N, Johannes Rød hadde ønsket velkommen. Forbundsrådsordfører for NKF, Kari Greve, avsluttet og oppsummerte kongressen lørdag. Søndag var avsatt til institusjonsbesøk.

Kongressen hadde to spesielt inviterte foredrag: C. Velson Horie, Manchester

Museum, England; "Conservation: The process and the outcome", og Alan Phenix, Pia Gottschaller & Aviva Burnstock, Courtauld Institute of Art, England: "Accellerated ageing of polymer dispersion consolidants".

Generelt sett var foredragene interessante, vel gjennomarbeidet og godt presentert. Som alltid på de Nordiske kongressene var det et vidt spekter av emner som ble behandlet. Flere foredragsholdere tok for seg konserveringshistorikk, som f.eks. ; - Tine Frøysaker: "Hendtzschels kirkemalerier: Restaureringshistorie", John Hansen: "En analyse av oppkomst og virkninger av ulike jernkonserveringsmetoder introdusert på 1800-tallet i Norge" og Françoise Hanssen-Bauer: "Endret holdning, endret praksis: Dublering av malerier på Nasjonalgalleriet i årene 1945 - 1995."

Sammenligning og vurdering av metoder og/eller midler var et annet aktuelt tema som ble tatt opp både av maleri- og teknikonservatorene. Blant disse var det ene inviterte foredraget; "Accellerated ageing of polymer dispersion consolidants." Det var også rene "case studies". Blant de foredrag som tok for seg de mer uvanlige objektene var Søren Andersens: "The restoration of Jens Olsens Astronomical Clock." Et underholdende foredrag om et uvanlig konserveringsarbeid. Dessuten Susan Ritterbands: "Behandling av malerier på linoleum av Axel Salto", som omhandlet restaurering av nesten fullstendig ødelagte malerier.

Alle som deltar på en kongress vil hente hjem forskjellige erfaringer og inntrykk, alt etter hva en er opptatt av og arbeider med. For meg var fredag formiddag mest "matnyttig". Etter foredraget "Accellerated ageing of polymer dispersion consolidants", var det tre foredrag om erfaringene fra konserveringen av det limfargedekorerte Åltaket i Oldsaksamlingen. Det ble gjort rede for hvorledes konserveringen var utført, bakgrunnen for valg av konserveringsmiddel og hvorledes fargenes og konsolideringsmidlets tilstand er i dag. Åltaket ble i sin tid konsolidert med soluble nylon, som ble brukt temmelig mye i 1970-åra av Rikantikvaren, bl.a. på baldakinen i Torpo stavkirke.

Ryktene sier at både åpningen av "Konservatorkunst" utstillingen og resten av arrangementet på åpningskvelden var meget veldig. Det kan jeg ikke uttale meg om, ettersom jeg ikke kunne være der, men jeg kan si at; - Soria Moria var velegnet som kongresssted og at stedsvalget bidro til veldig kongress sosialt sett. "Fete" lunsjer både i lengde og mengde ga mulighet for å snakke med kollegaer, - likeså pauser i solen med nydelig utsikt over Oslo. Badstu, svømmebasseng, middager og minibarrunder, - alle rettigheter og alle muligheter.

Takk til styret i NKF-N for vel gjennomført kongress. Styret har dratt lasset, selv om mange i det norske miljøet på en eller annen måte var trukket inn i gjennomføringen av kongressen.

Tone Olstad

**VI GRATULERER
ANNE GUNDERSEN
MED
KONSERVATOREKSAME
N !!!!**

OM E.C.C.O's FØRSTE KONGRESS

The Conservator-Restorer's professional activity and status and its responsibility towards the cultural heritage.

Firenze 29. - 31. mai 1997

FØRSTE DAG

Fra Viale Niccolo Machiavelli, gjennom Porta Romana, ned Via Romana, forbi Palazzo Pitti, over Ponte Vecchio, ned langs Arno for så å skrå opp gjennom Piazzale degli Uffizi, forbi Palazzo Ruccelai og Santa Maria Novella: Albertis fasade, foran Masaccios "Treenighet", ved Ghirlandaos freskesyklus over Døperen Johannes' liv og Strozzi-kapellet med Filippo Lippi.

Det var med en viss motstand jeg denne deilige maidagen krysset terskelen til Palazzo degli Affari sammen med ca. 150 kongressdeltagere. De fleste italienere. To norske, en håndfull danske, svenske og finske - og ellers representanter fra alle medlemsorganisasjonene.

President Pierre Masson åpnet kongressen som denne første dagen ble innviet med følgende tema:

(alle innlegg merket * er å finne i pre-printen)

"Civil responsibility of the conservator/restorer. Insurance."

***Luigi Marchetti**, Soprintendenza Beni Artistici e Storici, Firenze, fokuserte på konservatorens ansvar i forhold til anbud og kontrakter.

***Fabienne Geisinger-Mariéthoz**, Byrne-Sutton and Art-Law Center, Geneve, snakket om vanskelighetene med å spesifisere alle forhold i en kontrakt og om hvordan konservatoren juridisk best kunne beskytte seg.

***Valentine Walsh**, privatpraktiserende malerikonservator, London, tok opp temaet: Forsikring for konservatorer mens

***Giorgio Tiozzi**, Assicurazioni Generali, Firenze, diskuterte forhold rundt konservatorens forsikrings-polise.

Etter lunch var temaet:

"Intellectual property and author's right. Professional confidentiality."

***Alfredo Ihardi**, ekspert på åndsverkslovgivning, Geneve,

forsøkte gjennom sitt fordrag å finne karakteristika ved en konservators arbeid som ville kunne falle inn under åndsverksloven.

***Daniel Cohen**, advokat og jusprofessor ved Université Paris XIII, diskuterte hvorvidt en konserveringsrapport ville kunne falle inn under åndsverksloven.

***Stelio Valentini**, jusprofessor ved Università La Sapienza, Roma, var opptatt av beskyttelse av konservatorens rettigheter vedrørende 'copyright' i Italia.

***Lisa Micara**, privatkonservator fra Sveits, holdt et innlegg om konservering: dets opprinnelse og dagens situasjon.

***Jacob Trock**, Nordisk Konservatorforbund, Den Danske Afdeling, avsluttet dagen med sitt innlegg om den danske 'copyright-loven' av 1995 i forhold til bevaring av fotografisk materiale.

Om kvelden: En ypperlig vin og en herlig pasta sammen med Puccio Speroni og 20 andre.

ANNEN DAG

Fra Viale Niccolo Machiavelli, gjennom Porta Romana, ned Via de Serragli, over Ponta alla Carraia, opp Via dei Fossi, forbi Palazzo Spinelli, bort Via de Cerretani til San Lorenzo: Michelangelos trapp opp til Biblioteca, Michelangelos gravmonument over Medici-familien, Brunelleschis sakristi, Donatellos prekestol. Ned til Fortezza da Basso og atelierbesøk på Orificio delle Pietre Dure: Caravaggios Malta bilder, Giottos krusifiks, Cimabue, Rubens' italiabilder ...

Formiddag:

"**Contracts of employment, safety regulations and health protection**".

***Jürgen Böhme**, DRV : Lovverk for pedagoger og studenter;kontrakter.

***Linda Rissotto**, Instituto Centrale del Restauro, Roma: Om en offentlig godkjenning av utdanning og praksis: Akkreditering.

***Sergio Palazzi**, professor i kjemi, Lomazzo: Helse og sikkerhet på arbeidsplassen; italiensk lovgivning.

***Giorgio Bonsanti**, leder av OPD, Firenze: Helse og sikkerhet ved 'Opificio delle Pietre Dure', Firenze.

***Cristiana Beltrami**, Associazione Restauratori d'Italia, Roma: Helse og sikkerhet på arbeidsplassen; fra italiensk lovverk til arbeid i praksis.

Etter lunch:

'Professional relationships and types of contracts between the conservator/restorer and private and public owners.'

Ettermiddagsbolken ble åpent av representant fra Ministeri di Lavori Pubblici, Roma: Generelt om arbeidsmiljøloven, om kontrakter og om restaurering.

***Colin Schlapobersky**, konservator fra UKIC, London: Om kontrakter og kommersiell praksis i Storbritannia.

***Juliette Mertens**, konservator fra Fédération Française des Conservateurs-Restaureurs, Paris: Om offentlige anbud, konkurranse og konservering av kulturarven.

***Antonio Carulla**, Advokat og jusprofessor ved Universitetet i Bologna: La disciplina degli appalti aventi ad oggetto beni culturali.

***Paolo Morelli**, direktør fra Ente Nazionale Normalizzazione, Roma: Om standardisering og sertifisering innenfor konserveringsfaget.

***Michele Cordaro**, direktør på Instituto Centrale del Restauro, Roma: Standard spesifikasjoner innenfor konserveringsfaget: planlegging, anbud og konserveringsmetoder.

***Sivia Checchi**, konservator fra Associazione Restauratori d'Italia, Roma: En prisguide for konserveringsarbeid.

***Henry Salmon**, generalsekretær i European Secretariat for the liberal Professions, Paris: Om konservatorenes profesjonelle status og kvalifikasjoner i europa.

***Stefano Racheli**, direktør fra Ministero di Grazia e Giustizia, Roma: Om organisering og faglige organisasjoner.

***Carlo Zaganelli**, Consiglio Nazionale Economica e Lavoro, Roma: Problemer omkring anerkjennelse av konservatorens yrkesstatus.

Om kvelden: På Osteria med invitasjon fra E.C.C.O.

TREDJE DAG

Fra Viale Niccolo Machiavelli, gjennom Porta Romana, ned Via de Serragli, bort Via Santa Monaca til Santa Maria del Carmine : Cappella Brancacci. Masolini begynte arbeidet med freskene i 1425 som ble fortsatt av hans elev Masaccio og fullført etter hans død av Filippino Lippi i 1480. *Skattens mynt, Utdriveksen av Adam og Eva og Kvinne med rødt hodeplagg*, nettopp oppdaget etter å ha vært skjult bak alteret i 500 år.

Dagen var satt av til korte innlegg fra de ulike medlemsorganisasjonene om utdanning og generell organisatorisk virksomhet:

***Gerlinde Tautschnig**, ARI, Roma: Konservatorer i Italia og deres faglige nivå.

***Andreas Schulze**, RVS, Dresden: Om bevaringspolitikk og restaureringstrender i tyskland fra slutten av 1980-tallet.

***Ylva Player-Dahnsjø**, SSCR, Dundee: Rapport om den skotske-nasjonale yrkesdefinisjon innenfor kulturminnesektoren.

***Johannes Rød**, NKF-N, Oslo: Om utviklingen av konserveringsfaget i Norge: En streben mot en formalisert utdanning.

***José Vicente Vergara Peris**, ACRA, Valencia: Om konservatorens aktivitet og ansvar ovenfor kulturarven.

***Agnes Le Gac**, PCRP, Lisboa: Om forholdene for konservatorer i Portugal.

***Jacques Franck**, Association Européenne de la Couleur, Paris: Filosofiske og etiske spørsmål i konserveringsfaget i Frankrike.

***Enrico Guadagni**, Ministero di Cultura, Toscana, Firenze: Kulturminner og bevaring - kompetanse og lovverk innenfor den toskanske regionen av Italia.

Om kvelden: På Ristorante med våre svenske kolleger.

FJERDE DAG

Palazzo Pitti og Uffizi.

NKF-N vil takke Norsk Museumsutvikling for økonomisk støtte til deltagelse på kongressen. Pre-print kan bestilles fra

A.R.I.
Viale Manzoni 26,
00185 Roma
Italia.

Johannes Rød

**VIKTIG MELDING
TIL ALLE KONSERVATORER.**

Kunstnernes Eget Materialutsalg kan nå tilby et utvalg av varer til konservering og restaurering: Pigmenter, flere typer harpiks, voks og oljer, lim og forgyllingsutstyr.

Vi kan dessuten spesialbestille førsteklasses produkter fra Lascaux og Dr. Georg Kremer Farbmühle.

Ta turen innom og se vårt utvalg eller ring 22 36 02 00 og få vår katalog fritt tilsendt i posten.

Vi sender varer over hele landet.

Åpningstider:
Man.-fre. 10-17, lør. 10-14

**K·E·M KUNSTNERNES
EGET MATERIALUTSALG**

Chr. Krohgs gt. 32 B - 0186 OSLO Telefon butikk: 22 36 02 00

SPRÅKFORSKNING OG ETNOGRAFI FRA HINDU-KUSH

Nytt multimediasprosjekt på gamle UB

I desember 1995 startet UB og Instituttet for Østeuropeiske og Orientalske studier et samarbeid om bevaring og tilgjengeliggjøring av bildearkivet etter språkforskeren prof. dr. Georg Morgenstierne (1892 - 1978). Bildematerialet omfatter hans mange språkreiser til Afghanistan, Pakistan, India og Iran i perioden 1923 - 71. Bildene er blitt tatt vare på av universitetslektor Knut Kristiansen, som idag er den siste personen med kunnskap om dette spesielle arkivet.

Georg Morgenstiernes livslange forskning av de indo-iranske språk, med hele 220 vitenskapelige publikasjoner fra 1926 til 1972, er internasjonalt anerkjent. Oppdagelsen av at nuristani-språkene dannet en egen gruppe ved siden av iranske og indo-ariske språk regnes som hans største enkeltstående bidrag.

Unikt fotoarkiv

Den fjellvante språkforskeren og amatørfotografen var en av de ytterst få europeere som trengte langt inn i dalene i den gamle North-Western Frontier Province der Afghanistan idag grenser mot Pakistan. Enkelte områder han besøkte er helt utilgjengelige halvparten av året, på grunn av ufremkomelige veier i fjellet. Etter snøsmeltingen er det smale stier og usikre hengebroer som forbinder dalene med resten av verden. Også idag må områdene regnes blant verdens mest isolerte strøk der få fremmede har våget seg inn. Ikke minst gjelder det den turbulente nåtiden med borgerkrig i Afghanistan.

Så tidlig som i 1923 reiste Morgenstierne til India og Afghanistan med utstyr til lydinnspilling og fotografering. I underkant av 200 fotografier dokumenterer denne reisen fra Sri Lanka helt til Kabul. Voksrollene med lydopptak fra denne turen er trolig borte idag. Opholdet i Afghanistan, India og det nåværende Pakistan viste seg å være avgjørende for Morgenstiernes karrière.

Film og lyd

I 1929 returnerte forskeren med både fotoapparat, ny fonograf, og i tillegg et filmkamera. Materialet fra denne perioden må regnes som helt unikt. Lydinnspillingene på 35 bakelitt grammofonplater inneholder opptak av religiøse sanger og annen muntlig litteratur. Filmopptakene sammen med fotografiene, lydinnspilingene og dagboksnatater danner et spennende bilde av en isolert kultur i

dens siste hedenske periode. Den korte dokumentarfilmen viser mange scener fra hverdagslivet. Korte filmklipp inneholder bilder av befolkningens levemåte, kvinnens stilling, landbruk, arkitektur og utsmykking. Levende bilder viser anestatuer, vårfest, ofringsseremoni og dans, kort tid før islam utslettet mange skikker. Det er grunn til å tro at enkelte scener i filmen, spesielt de med dans og ofring, ble filmet for første og siste gang.

Den tilsammen 22 minutter lange filmen inneholder hele 90 scener klippet og limt i mange deler. Det er godt håp om å identifisere så godt som alle scener ved hjelp av det omfattende materiale og dagboksnotater fra reisen.

Oslo og Universitetets historie

Som professor i indisk språk og litteratur var Georg Morgenstierne sterkt knyttet til Indo-iransk institutt, senere innlemmet i Universitetet i Oslo. I tillegg til den 22 minutter lange filmen fra Pakistan og India er det et kort filmopptak foran Universitetsaulaen med fire professorer som poserer for fotografen. En av dem er Sten Konow. Et annet opptak, gjort sentralt i byen, viser gatebilder, Honnørbyggen og Rådhusplassen med bygninger senere revet på Rådhustomten. Denne filmsekvensen er et av de sjeldne bybilder fra denne tid.

Konservering

Kopiering av alle identifiserte og relevante bilder til en multimedia-database vil ha en konserverende effekt, da originalene blir spart for mye bruksslitasje. Den originale, brannfarlige nitratfilmen er allerede kopiert til vanlig kinofilm og videokassett. Resterende nitratnegativer, ved gunstig oppbevaring, representerer ikke den samme brannfarene og skal ikke dupliseres i første omgang. For å bevare denne samlingen for fremtiden er det nødvendig å skaffe arkivholdbar emballasje, identifisere problematiske bilder og flytte samlingen til et velegnet klimastyrt magasin. Om ressursene tillater det, vil det også foretas inngrep for å behandle enkelte bilder.

Multimediaprosjekt

UB og Instituttet for Østeuropeiske og Orientalske studier ønsker å gjøre samlingen tilgjengelig fra en database med tekst, bilder, film og lyd. UB har gode erfaringer fra Nansen-prosjektet der ca. 3.500 bilder ble konservert, analysert og scannet inn i en nylaget MediaFinder database. Denne bildebases har vært tilgjengelig siden 1992, og for to år siden ble en annen versjon av den tilgjengelig for Internett-brukere. Morgenstierne-prosjektet vil gjennomføres med lignende løsninger for bearbeiding av stoffet som i det forrige Nansen-prosjektet. En ny versjon av MediaFinder skal utvikles slik at den også kan tillate en brukervennlig tilgang også til lyd- og filmopptak.

Tidkrevende

Hvert bilde må identifiseres, registreres, katalogiseres, dateres, beskrives og arkiveres. Arbeidet gjøres så grundig som mulig. Alle dubletter og referanser fremfinnes før originalene blir arkivert i egne polyester plastlommer. Mye er rutinearbeid, men identifisering og beskrivelser er alltid en utfordring som krever litt detektivarbeid og et godt fagbibliotek.

Status i dag

Til tross for en del motbør (alvorlig sykdom) og uregelmessig arbeidsrytme (plassmangel), har det hittil lyktes å registrere ca. 700 bilder. I underkant av 400 av disse er nå også skannet og koblet til utfylte databasekort.

Wlodek Witek

Hindugutt poserer som guden Krishna med fløyte.
Fotografi bragt til Norge av arkeologen professor Sten Konow
etter hans forskningsopphold i India i 1906.

NORSK ALTERNATIV - VALG NR. 1:

- 50 års bransjeerfaring
- Produsent og totalleverandør

**VI STREBER ETTER HØY SERVICEGRAD
OG KAN BLANT ANNEN TILBY:**

- * "Skreddersøm" av rammelist, profiler og overflate etter Deres ønske
- * CRESCENT kvalitetsprodukter for konserverende og avanserte arbeider.
Eget lager med omfattende utvalg av bomullskartong fra verdens ledende produsent i USA

Vi tar gjerne
utfordringen
for å bli
**DIN BESTE
LEVERANDØR**

BITS & CHIPS

BITS & CHIPS-redaktøren har fått et leserbrev!!!!!!

Siden det er første (og muligens siste) gang det skjer, vil denne utgaven av BITS & CHIPS i sin helhet være viet brevskriverens ønske, som er

SPENNENDE OG NYTTIGE INTERNETTADRESSER

Conservation Online (COoL)

har adressen <http://palimpsest.stanford.edu>

Dette er en Web Site som inkluderer mange links til andre adresser.

Guide to Internet Resources for Heritage Conservation, Historic Preservation and Archaeology

http://www.icomos.org/Internet_Resource_Guide.html

[En annen Web Site.](#)

Organisasjoner:

ICOM Committees Web Sites

<http://www.icom.org/komiteens/navn>

Følgende ICOM-komiteer er på nettet: CIDOC, CIMCIM, ICTOP, ICOM-CC, MPR, ICOM Sweden og ICOM Belgium

ICOM-CC har en home page på adressen

Icom CC har en home page på adressen
http://www.natmus.mju.dk/cons/icom_cc/icom_cc.htm

Canadian Heritage Information Network

<http://www.chin.doc.ca>

Canadian Conservation Institute

Canadian Conservation Institute har en home page på adressen: <http://www.pch.gc.ca/cci-icc>

NKF

KKI har sin egen HomePage som redigeres av Karen Borchersen

For å legge inn beskjeder, stillingsannonser etc. sender man e-mail til:
karen.borchersen@dk-online.dk

Postkasser/bulletin boards:

Conservation Distl ist

consdist-request@lindy.stanford.edu

Dette er et diskussionsforum. Spørsmål eller kommentarer får svar fra kolleger over hele landet.

hele verden. For å bli med, sender man en e-mailbeskjed: "subscribe Cons DistList ditt navn" til ovennevnte adresse.

KURIOSA/SPESIALADRESSER:

Columbia's Oversized Images Project
<http://www.columbia.edu/imaging/html/largemaps/oversized.html>

Museum OnLine Review
<http://gate.okc.com/morr>

Peter Stott's Internet Resources for Heritage Conservation
http://hpbl.hwc.ca:10002/Intrenet_Resource_Guide.html

Glass-list
Om glass,- teknikk og konservering.
For å bli med, send e-mail til Simon Hogg ved Imperial College: s.hogg@ic.ac.uk

Arch-Metals
Om arkeologisk metallurgi. For å bli med, send beskjeden "join arch-metals ditt navn" til: mailbase@mailbase.ac.uk

Det finnes sikkert enda mange flere nyttige adresser på Internett, som er kommet til etter at mine kilder ble trykket. Har noen av leserne funnet noe morsomt ?

NKF-Ns styre 1997 - 98

Leder: Johannes Rød
Nasjonalgalleriet
Postboks 8157 Dep
0033 Oslo

Tlf: 22 20 04 04
Fax: 22 36 11 32

Kasserer: Kaja Kollandsrud
NIKU
Postboks 736 Sentrum
0105 Oslo

Tlf: 22 94 03 34
Fax: 22 94 03 01

Styremedlemmer:

Iver Schonhowd
Riksantikvaren
Postboks 8196 Dep
0105 Oslo

Tlf: 22 94 04 00
Fax: 22 94 04 04

Mette Havrevold
Museet for Samtidskunst
Postboks 8191 Dep
0034 Oslo

Tlf: 22 33 58 20
Fax: 22 33 57 90

Varamedlemmer:

Jørgen Solstad
NIKU
Postboks 736 Sentrum
0105 Oslo

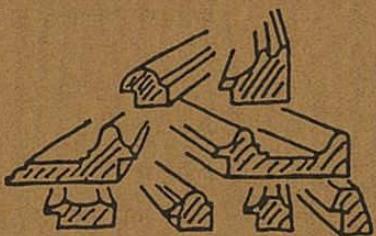
Tlf: 22 94 03 34
Fax: 22 94 03 01

Torunn Klokkernes
IAKN
Frederiksgt. 3
0164 Oslo

Tlf: 22 85 95 06
Fax: 22 85 95 24

GALLERIETS RAMMEVERKSTED

Tlf. & fax: 22 464808

AAGE KNUDSEN & SØNN

*Forgylling
Restaurering
Innramming*

HÅNDLAGET KVALITET

Tlf.: 22 464322

NÅ FELLES LOKALER

EILERT SUNDTSGT. 40

0355 Oslo.